

Jevgeni Ossinovski
Tervise- ja tööminister
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

28. august 2017

Arvamuse andmine võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu ja seletuskirja kohta

Lugupeetud minister Ossinovski,

Täname, et küsisite Eesti Inimõiguste Keskuselt arvamust olulise seaduseelnõu kohta. Käesolevaga anname oma seisukoha lühidalt. Oleme valmis oma seisukohti täiendavalt selgitama.

1. Seaduse kohaldamisala laiendamine

Eesti Inimõiguste Keskus on korduvalt¹ juhtinud tähelepanu põhiseadusega vastuolus olevale olukorrale, millega on võrdse kohtlemise seaduses seatud erinevad diskrimineerimise alused omavahel hierahiasse, kitsendades teatud aluste puhul oma õiguste kaitsmise võimalusi väljaspool töövaldkonda. Selle vastuolu kaotamine on olnud Eesti Inimõiguste Keskuse koordineeritava võrdse kohtlemise võrgustiku² üks peamisi huvikaitse-eesmärke. Meie seisukoht on jätkuvalt, et diskrimineerimise kaitse peab olema võrdne kõikide tunnuste alusel, seega põhiseadusega vastuolus olev hierahia tuleb kaotada, mida käesolev seaduseelnõu ka teeb.

Leiame, et kohaldamisala laiendamine on vajalik ja oluline muudatus.

2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule sõltumatu rolli andmine puudega inimeste õiguste edendamisel

Puuetega inimeste õiguste kaitse konventsiooni (PIK) artikkel 33 ei sea riiklikule järelevalvemehhanismile konkreetse vormi nõuet, viidates vaid raamistiku loomise kohustusele. Samas on artiklis nimetatud Pariisi põhimõtteid, mis käsitlevad nõudeid sõltumatutele riiklikele inimõiguste kaitse institutsioonidele (*National Human Rights Institution*, NHRI). Selle tähendab, et tõhus ja sõltumatu mehhanism toimib kõige paremini olemasoleva NHRI raames (mille mandaati ja ressursse tuleb vajadusel täiendada).

NHRI-d on definitsiooni kohaselt sõltumatud asutused, mis on asutatud õigusakti alusel ja millel on mandaat kaitsta ja edendada selles riigis inimõigusi. Nn Pariisi põhimõtete kohaselt peab NHRI minimaalselt vastama kuuele põhilisele kriteeriumile: "võimalikult lai" mandaat, mis põhineb universaalsetel inimõigusstandarditel ning sisaldab kohustust nii kaitsta kui edendada inimõigusi, kattes samas kõiki inimõigusi; sõltumatus valitsusest; sõltumatus, mida garanteerib konstitutsioon või seadus; piisavad uurimispädevused; pluralism (kas läbi liikmelisuse ja/või tõhusa koostöö); piisavad inim- ja finantsressursid.

¹ Vt aruanded "Inimõigused Eestis 2013" ja "Inimõigused Eestis 2014-2015".

² Võrgustikku kuuluvad Eesti Inimõiguste Keskus, Eesti LGBT Ühing, Eesti Naisteühenduste Ümarlaud, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Patsientide Esindusühing, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Ida-Virumaa Integratsioonikeskus, Lastekaitse Liit, Oma Tuba, SEKY ja Tallinna Inimõiguste Infokeskus

Vastavalt nende nõuete täitmisele või ületamisele antakse NHRIle kas A-staatust (vastab täielikult või ületab nõudeid), B-staatust (ei vasta osaliselt) või C-staatust (ei vasta üldse).

Võrdõigusvolinik ei ole teadaolevalt veel taotlenud endale NHRI staatust ega ole ka kindel, et institutsioon sellele täielikult vastab: mandaat on pigem kitsalt defineeritud soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise valdkonnaga; sõltumatust valitsusest on kritiseeritud seoses ametisoleva voliniku valiku protsessiga³; asutus ei ole institutsionaalselt üles ehitatud pluralistlikuna ning asutusel puuduvad alguselt peale piisavad inim- ja finantsressursid.

Osaliselt saab neid puudusi kompenseerida näiteks koostöö institutsionaliseerimisega valdkondlike vabaühendustega ning täiendavate ressursside eraldamisega, ent olemasolevatest institutsioonidest oleks PIK sõltumatuks järelevalvemehhanismiks sobivam NHRI-le lähedasem õiguskantsleri institutsioon.

Alternatiivina tasuks kaaluda nii võrdõigusvoliniku kui õiguskantsleri nimetamist sõltumatuks järelevalvemehhanismiks ühiselt, kusjuures võrdõigusvolinik vastutaks PIK järelevalve eest oma mandaadi piires ning õiguskantsler laiemalt, teistes valdkondades. Mõlema institutsiooni puhul oleks igal juhul kasulik sisse seada regulaarne ja tõhus koostöö valdkondlike vabaühendustega ja valitsusväliste inimõiguste kaitse organisatsioonidega.

Iga valitud lahenduse puhul on oluline tagada puuetega inimeste osalus järelevalvemehhanismi töös.

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/

Kari Käsper
juhataja

³ Vt 13 organisatsiooni pöördumine sotsiaalkaitseministri poole: <https://humanrights.ee/2015/07/13-organisatsiooni-uhispoordumine-sotsiaalkaitseministri-poole/>